

IATUL konferencia Zürichben

ZSIDAI József

Az IATUL, teljes nevén: International Association of Technological University Libraries ez év május 26-30. között tartotta 6. szakmai tanácskozását Zürichben. A 110 műszaki egyetemi könyvtárat tömörítő szervezet két évente szervez konferenciát, de kifejezőbb lenne a munkaülés szóhasználat, mert ezeket a szakmai találkozókat igen kemény munka, tárgyilagos vita, konstruktív eszmecsere jellemzi.

A tematikát illetően követendő szokássá vált, hogy egyetlen, közérdeklődésre érett témakör kerül a munkaasztalra, és valamennyi előadás, hozzászólás, vita az adott témához kapcsolódik. Hamarjában négy olyan összejövetelre emlékszem, amelyek magyar részvevője is volt:

- 1967: Haifa: A fejlődő országok új műegyetemi könyvtárainak támogatása.
- 1971: Loughborough: A szakirodalmi ismeretek egyetemi oktatása.
- 1973: Koppenhága: A számítógép könyvtári alkalmazásának tapasztalatai.
- 1975: Zürich: A műegyetemi könyvtár, mint információs bázis.

E rövid írásban a zürichi 6. konferencia főbb tanulságait próbálom szakmánk javára közvetíteni.

Tizennégy országból 36 résztvevő utazott Zürichbe, közülük 10 fő tartott előadást, valamennyi a fő témához csatlakoztatta mondanivalóját. Az előre megírt teljes szöveget az IATUL titkársága gyűjtötte be és sokszorosítás után kellő időben eljuttatta a résztvevőkhöz. Az előadó a vallatáskor mindössze 10 percet kapott a csúcspontok hegyezésére és helyenként a hangsúly elhelyezésére. A vita: kérdés és hozzászólás, válasz és újabb kérdés két-három órán át tette próbára a dolgozat hitelét, az előadó felkészültségét. Szólani, vitatkozni csak a lényeghez tapadva lehetett, mert az elnöki pedantéria a mellék-ösvényeket azonnal zárta. - Ha mindezt megtoldjuk a nemhivatalos szakmai diskurzusok roppant értékével, akkor a zürichi rendezők izelítőt adtak az olyan konferencia szervezésének módszertanából, ahol a céltudatos, lényegre törő cselekvés uralta az időt. Munka volt ez a javából.

A műegyetemi könyvtár státusza

A szakmai közérzet gyarapodott, erősödött abból a megfogalmazásból, amely szerint a műegyetemi könyvtár a társadalom anyagi fejlődésének jelenlegi mechanizmusában egyre fokozódó szükségletek célpontjává minősül. A magyarázatot részben és általánosságban az a tény adja meg, hogy a gazdaságilag fejlett vagy intenzíven fejlődő társadalomban a termelés minőségi követelményei a tudomány alkalmazását roppantul kiszélesítik.

Egy nagy vállalatnál a tudomány interdiszciplináris formában jelenik meg. Kétséges ezért, hogy a szakterületek széles spektrumán egy üzemi könyvtár tájékoztató apparátusa csak más nagy könyvtárakra támaszkodva nyújthatja a legkorszerűbb ismereteket. A legközelebbi egyetemi könyvtár az elsőszámu támasz, kiváltképpen vidéki városokban és olyan országokban, amelyekben országos jellegű műszaki könyvtár nem működik. Még ide tartozik az is, hogy egy üzemben mind a termelés, mind a fejlesztés-

tés váratlanul produkál olyan szakkérdéseket, tudományos problémákat, amelyekre az üzemi könyvtár eleve nem lehet felkészülve.

A vállalat mint probléma

A vállalat jóévtágyu fogyasztóként jelenik meg a könyvtárnál. Rá van utalva és egyre jobban rászorul a könyvtárra. A termelés és kutatás szükséglete elemi kényszerrel, kiméletlenül odavonzza őket. A vállalat kér, követel és kap információt, könyvet, fotókópiát. Kezdetben a könyvtár el akart zárkózni, de nem tehette (a müncheni egyetemi könyvtár esetében a bajor kormány beavatkozását is elérték a vállalatok). A könyvtár ma már így vélekedik: kössünk alkut, egyezséget, a kölcsönös előnyök alapján dolgozzunk együtt.

A korszerű, de pénzügyi gondokkal küszködő egyetemi könyvtár főleg két ponton kaphat segítséget a vállalatoktól: az inflációtól sujtott állománygyarapításhoz kér jelentős támogatást, és pénzért mért szolgáltatásait kínálja megvételre magas áron, pl. a mágnesszalagos szaktájékoztatót. Ez utóbbi annyiban válik anyagi természetű érdekeltté, amennyiben az ilyen rendszerek közelítően rentábilis működését meghatározott nagyságrendhez köti a gyakorlat.

A zürichi gondolatcsere fő vonulata ehhez a témakörhöz igazodott. A vizsgálódás során elemi erővel hatott a miskolci példa, amely a könyvtár és a három vegyipari vállalat pénzerőinek immár 5 éves egyesítéséről adott számot. Jelenthettük a kémiai és vegyipari, igen drága irodalom egypéldányos közös beszerzésének sikerét, s egyben az inflációval vívott harc sikerét is. A hollandok a Philipss céggel csatáznak: a könyvtár a miskolci példához hasonlóan hozzájárulást szorgalmaz az irodalmi árakhoz, a vállalat pedig esetenként a konkrét információkért akar fizetni. A finnek arról beszéltek, hogy a számítógépes irodalomfigyelés megrendelői között a vállalatok részesedése 70 %.

A résztvevők egy véleményen voltak abban, hogy a vállalatok pénzügyi eszközeit fel kell használni, elsősorban az állomány-költségeknél meglevő, már-már elviselhetetlen feszültségek enyhítése céljából. Fáradhatatlanul keresni, kutatni kell a célravezető módszereket, s ha másként nem megy, magas árat kell fizettetni minden egyes átengedett információért, beleértve a könyvtárközi kölcsönzés útján áramló irodalmat is.

Szaktájékoztató és számítógép

Közelítően egyetértés alakult ki abban, hogy a kémia, fizika, elektrotechnika, elektronika, továbbá a kohászat mágneses adattárai alkalmasak a számítógépes szaktájékoztató megvalósítására. El lehet indulni ezen az uton.

Ugyanakkor szokatlan dinamikával fogalmazódott meg az a vélemény is, hogy a tájékoztatósnak e legmodernebb módszere olyannyira költségigényes, hogy emiatt csak a vállalatok, a kutatóintézetek, más szavakkal: a magasan dotált kutatások képesek csak a költségek viselésére. Az átlag olvasó, az egyetemi hallgató, a névtelen kutató, az önművelés megvalósítói változatlanul a hagyományos tájékoztatót, a megszokott referenz szolgáltatást keresik meg. Ezért szigorú elvi álláspont: A hagyományos tájékoztató személyi feltételeit, a tájékoztató szakirodalmi bázisát, forrásait erőteljesen javítani, fejleszteni kell. A tájékoztató demokratizmusa - a belátható távlatokban - az emberi agynak és kéznek adja a primátust az okos számítógép árnyékában is.

Továbbá: a számítógépes tájékoztatás nemzetközi együttműködés útján válhat csak életképesé: skandináv példa, előkészületben levő közöspiac-beli kísérlet, vagy KGST keretek között.

A szakirodalmi bázis fejlesztése

A küldöttek, bármely országból jöttek is, súlyos aggodalmukat fejezték ki az irodalmi bázis relativ sorvadása miatt. Kiváltképpen az angolok hangsúlyozták azt, hogy az irodalmi termékek száma egyre nő, a pénzügyi források pedig egyre szűkülnek, így relative az ellátottság színvonala rosszabbodik. Éppen emiatt a vállalatok mozgósításán túl az összes kiaknázatlan forrás fokozott igénybe vétele szükséges, ezért a küldöttek figyelme a nemzeti és nemzetközi munkamegosztás módozataira is ráirányult és fokozottabb összefogás iránt erősödött az érdeklődés.

Elevenbe vágó, mai gondokat, szakmai törekvéseket, terveket, elgondolásokat egyeztetett, szintetizált a 6. zürichi IATUL konferencia. A mértéktartó, földönjáró, felelősségteljes munkában a két magyar küldött számára öröm és megtiszteltetés volt a részvétel, gazdagodott ismerettárunk, látószögünk optikája tovább tisztult.